

به نام خدا

نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در توسعه اقتصاد سبز

نهادینه کردن اقتصاد سبز در جهان در سه بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مستلزم تلاش و همکاری تنگاتنگ دولت، سازمان‌های مردم‌نهاد و مردم است. توجه به شاخص‌های رفاه بشری، عدالت اجتماعی، کاهش نابرابری، افزایش کیفیت زندگی، توسعه اجتماعی، دسترسی عادلانه و پرداختن به نیازهای زنان و جوانان، رشد درآمد و اشتغال، سرمایه‌گذاری‌های خصوصی و عمومی، کاهش خطرات زیست‌محیطی و کمیابی آن، کاهش کربن، کارایی منابع و منابع کارآمد، کاهش انتشار کربن و آلودگی، افزایش بهره‌وری انرژی و منابع، جلوگیری از نابودی تنوع زیستی و اکوسیستم و مسئولیت‌پذیری در قبال محیط زیست از جمله موضوعات تأکیدشده در اقتصاد سبز است. دستیابی به تمامی اهداف اقتصاد سبز یک نوع وفاق ملی در سطح دولت و حاکمیت، سازمان‌های مردم‌نهاد و مردم را طلب می‌کند. به عبارت دیگر دستیابی به همه این اهداف از عهده یک بخش از جامعه خارج است. در این میان نقش سازمان‌های مردم‌نهاد روزبه‌روز در حال افزایش است. سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO) دارای شخصیت حقوقی مستقل، غیردولتی، غیرانتفاعی و غیرسیاسی هستند که برای انجام فعالیت داوطلبانه با گرایش فرهنگی، اجتماعی، مذهبی، بشردوستانه و بر اساس قانونمندی و اساسنامه مدون، رعایت چارچوب قوانین موضوعه کشور و مفاد آیین‌نامه‌های اجرائی آن فعالیت می‌کنند. این سازمان‌ها نه وابسته به دولت هستند و نه اثری از حاکمیت درون آنها پیدا می‌شود و نه از دولت بودجه‌ای به صورت رسمی می‌گیرند. یکی از مهم‌ترین خصوصیات این سازمان‌ها، داوطلبانه بودن آنهاست که با توجه به نیاز جامعه ایجاد می‌شوند. براساس همین فلسفه و براساس نیاز جامعه، سازمان‌های مردم‌نهاد برای نهادینه کردن اقتصاد سبز در سراسر جهان به فعالیت و اقدام مشغول هستند. به طور نمونه پیمان جهانی عدم سوزاندن زباله و ضایعات (GAIA: Global Anti-Incinerator Alliance) با هدف پیدا کردن راه‌های جایگزین سوزاندن ضایعات و زباله‌ها در جهان شکل گرفته است. GAIA یک ائتلاف بین‌المللی است که بیش از ۶۵۰ گروه مردمی، سازمان‌های غیردولتی و افراد در بیش از ۹۰ کشور جهان در آن عضو هستند که همگی برای هدف جهانی مشخصی یعنی دنیایی بدون سم حاصل از سوزاندن ضایعات و زباله‌ها دور هم جمع شده‌اند. از سال ۲۰۰۹ در ادامه مذاکرات تغییرات آب‌وهوایی سازمان ملل، پردازش و فراوری زباله به جای سوزاندن آن پیگیری شد. این اقدام باعث ایجاد درآمدی حاصل از بازیافت شده و انتشار گازهای گلخانه‌ای را هم کاهش می‌دهد. اهداف و خواسته‌های اصلی این گروه از پرداختن به بحران آب و هوا به شرح زیر است:

عدالت جهانی: زمانی عدالت اجتماعی در جهان به وجود می‌آید که حمایت و پشتیبانی کافی از سیستم‌های اجتماعی و اقتصادی و پایداری اکولوژیکی صورت گیرد که مقابله با سوزاندن زباله در همین راستاست. زباله صفر: زباله صفر به معنای کاهش آنچه ما در سطل زباله می‌ریزیم و به صفر رساندن زباله‌سوزی. رعایت حقوق جمع‌کنندگان زباله: در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، جمع‌آوری و مرتب‌سازی زباله به صورت «غیررسمی»، امرار معاش تعداد زیادی از فقرا را تأمین می‌کند که در شرایط اسفناکی زندگی می‌کنند و بهبود وضعیت آنان یکی از اهداف این گروه است.

تولید پاک: تولید پاک یعنی طراحی محصولات و فرایندهای تولید در هماهنگی با چرخه زیست‌محیطی. توسعه مسئولیت سازنده: اینکه تولیدکنندگان محصولات، دلایل هدررفت محصول تولیدی خود را از طریق مصرف‌کنندگان پیگیر شوند و در جهت کاهش هدررفت اقدام کنند. این گروه در سطح جهان از طریق اعضای خود در حال توقف استفاده از کوره‌های زباله‌سوز و ترویج روش جایگزینی برای آن هستند. برای این منظور یک جنبش قدرتمند مردمی را شکل داده و در سراسر جهان ساماندهی کرده‌اند. این گروه تاکنون فعالیت ۲۵ کوره را در کشورهای مختلف متوقف کرده‌اند.

در هندوستان پروژه آزمایشی زباله صفر به ایجاد معیشت و درآمد برای بیش از صد خانواده کمک کرده است. در آرژانتین، این گروه کمک کرده تا در بوئنوس آیرس، یکی از بزرگ‌ترین شهرستان‌ها در جهان، قوانین مرتبط با زباله صفر اجرا شود که این قوانین شامل قواعد مربوط به تعاونی جمع‌کننده زباله، ترویج سلامت و پایداری است در حالی که حفاظت معیشت بازیافت رسمی افراد مهیا شود. بررسی تجارب جهانی نشان می‌دهد سازمان‌های مردم‌نهاد می‌توانند زمینه و بسترهای لازم را برای حضور مردم در تمامی مراحل مربوط به تصمیم‌گیری و اجرای تصمیماتی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم با زندگی روزمره آنان سروکار دارد، ایجاد کنند. توجه و حمایت از نهادهای مردمی توسط دولت می‌تواند مؤثرترین راهکار برای واگذاری امور به مردم و حساس کردن آنان به موضوعات زیست‌محیطی باشد.

نویسنده: فاطمه پاسبان، کارشناس اقتصادی